

CLARE POLLARD

DELPHI

‘Intelligent,
warm en met humor
geschreven.’

– THE GUARDIAN

‘Briljant en
hartverscheurend.’

– DAILY MAIL

‘Donker en duister,
verontrust en
verontrustend. Ik heb
ervan genoten.’

– ANNA HOPE

‘*Delphi* spat als vuurwerk van de pagina’s, met de ambivalentie, razernij en angst van een vrouw van middelbare leeftijd die terechtkomt in een realiteit van pandemie en klimaatcrisis. Angstaanjagend en wonderbaarlijk tegelijk.’ – DOIREANN NÍ GHRÍOFA, auteur van *Een geest in de keel*

‘Een diepzinnig en intiem verhaal, verteld in de taal van moederliefde, van angst, en vooral van profetie...

Van een op hol geslagen politiek tot verstoorde huiselijke routines en onderbroken levenscycli, brengt *Delphi* levendig in beeld wat er gebeurt als alles ineens niet meer werkt, inclusief de autoriteiten waarnaar we kijken voor hulp en de verhalen die we onszelf vertellen om ermee om te gaan.’

– LOS ANGELES REVIEW OF BOOKS

‘We hebben de wijzen uit het verleden nodig om de wereld van vandaag aan ons uit te leggen, en we hebben Clare Pollard nodig. In korte, briljante passages gaat Pollard de confrontatie aan met het schaduwspel van ons door beeldschermen bepaalde bestaan en biedt ze deze troost en vloek tegelijk: wij zijn niet de eersten die met dit verdriet en deze verbijstering te maken krijgen. *Delphi* is het bizarste en beste wat ik in tijden heb gelezen.’

– RACHEL KADISH, auteur van *Het gewicht van inkt*

**'Ik heb het gehad met de toekomst. Komt me de neus uit,
de toekomst. Ik wil er niks mee te maken hebben.'**

Het is 2020 en in een tijd die turbulenter is dan iemand zich ooit had kunnen voorstellen, probeert een vrouw een boek te schrijven over profetie in de Griekse oudheid.

Terwijl ze worstelt met de steeds knellender greep van een lockdown, een huwelijk dat in crisis verkeert en een tienjarige zoon die steeds verder lijkt af te drijven, raakt ze geobsedeerd door onze vele vormen van divinatie: door orakels, tarotkaarten en theeblaadjes, en de vragen die we ons altijd al hebben gesteld terwijl we scrollen en klikken en ons met alle macht verzetten tegen ons lot. Daarbij ontgaat haar dat de toekomst haar eigen huis binnendringt.

Want ondanks onze beste bedoelingen – de offers en onze deeltjes met de goden – kunnen tijd, zekerheid en soms ook degenen van wie we houden, ons nog steeds ontglippen...

Intelligent en onheilspellend, hilarisch en vlijmscherp, *Delphi* is niet zomaar een momentopname maar een tijdcapsule, die op behendige wijze verleden en heden vastlegt en laat zien hoe we maar doorgaan in een wereld die steeds onzekerder en absurder wordt.

www.uitgeverijorlando.nl

Clare Pollard publiceerde vijf dichtbundels en een toneelstuk voor zij debuteerde met de roman *Delphi*. Ze woont in Londen en werkt als vertaler en als redacteur van het tijdschrift *Modern Poetry in Translation*.

Delphi werd uit het Engels vertaald door Ine Willems.

CLARE POLLARD

Delphi

Vertaald uit het Engels door
Ine Willems

uitgeverij
ORLANDO

© 2022 Clare Pollard

Oorspronkelijke titel *Delphi*

Oorspronkelijke uitgever Fig Tree,
an imprint of Penguin Random House UK

© 2023 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Ine Willems

Omslagontwerp Joyce Zethof

© Foto auteur Sophie Davidson

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 832551 4 9

NUR 302

www.orlandouitgevers.nl

THEOMANTIE:
VOORSPELLING DOOR GODDELIJKE
INSPIRATIE

Ik heb het gehad met de toekomst. Komt me de neus uit, de toekomst. Ik wil er niks mee te maken hebben, wil haar niet in mijn buurt.

Vroeger kregen mensen nooit zoveel toekomst op hun bord. Ik bedoel, voor zover iedereen wist zou de toekomst zo'n beetje hetzelfde verlopen als het verleden: oogst, zonnewende, sneeuw, nieuw blad aan de bomen. Ze werden oud en gingen dood, maar de cyclus bleef van voren af aan beginnen. Wij moeten leven met die vloedgolf van toekomst die alles onder drupt en blank zet, die hele steden en sectoren verzwelgt tot we er met zijn allen al in zwemmen, in die dystopische toekomst met haar surveillance, videocalls en VR-headsets, met haar door globalisering verspreide virusepidemieën en haar 24-uursnieuws met berichten over AI massa-extinctie genetische modificatie de ineenstorting van de beschaving.

En zo komt het dat ik op een winteravond in mijn keuken sta en mijn man schril toebijt: *Ik weet niet of mijn zoon de middelbare leeftijd zelfs maar zal halen.*

*

Iets kan tegelijk melodramatisch en waar zijn.

*

In Delphi spraken de goden via orakels. Delphi ligt in Griekenland, verspreid over meerdere terrassen op de berg-helling van de Parnassos. De mythe wil dat Zeus op zoek was naar het middelpunt van Gaia – de Griekse personificatie van de Aarde, onze oermoeder – en er twee adelaars op uitstuurde, een vanuit het oosten, een vanuit het westen. De plaats waar hun scherpende vluchtpaden elkaar boven Delphi kruisten, werd uitgeroepen tot de navel van Gaia, ook wel bekend als de Omphalos.

Delphi was dus van Gaia, maar Apollo doodde de draak die het bewaakte, de Python (van het Oudgrieks $\pi\upsilon\theta\omega$, voor verrotten of doen rotten), en pikte het land in. Om Apollo's roef te rechtvaardigen werd er een tempel voor hem opgericht boven de diepe, zigzaggende kloof waar hij het lichaam van de stervende Python in had geduwd. Daar installeerden ze vervolgens de Pythia, een priesteres die vernoemd was naar de stank van rottende draak: het befaamde orakel van Delphi. Gewoonlijk was ze al wat ouder – wat wij van middelbare leeftijd zouden noemen – en vaak arm. Iemand die een doorsneelevens had geleid maar die bereid was om de banden met man of kinderen af te kappen en zichzelf uit te wissen. Een leeg canvas te worden, een instrument.

Voordat het orakel kon beginnen was er een ritueel: priesters besprenkelden een geit met koud water. Als het dier niet huiverde werd er nog een maand gewacht, huiverde het wel, dan konden ze door, dan werd het geofferd en zijn vlees verbrand. De opstijgende rook was het sein dat het orakel geopend was.

Vervolgens werd de Pythia gelouterd met vasten en met baden in een bron. Kennelijk verbrandden ze laurierblaadjes om haar te zuiveren, of anders kauwde ze erop. Onder een purperen sluier werd ze naar een afgesloten donkere ruimte diep in de tempel gebracht en op een vergulde driehoekige voet boven de afgrond gezet. Ik vraag me af of haar hart hijgde? Ik vraag me af of ze benauwd was? Het plafond was laag, de ruimte schemerig, en zij beefde in de walm van de rottende draak, sluipende, zoetige, opstijgende damp die haar in een dreunende hartslagwaas of een diepe trance stortte, zonder controle over haar eigen lijf en leden.

Ze brabbelde verruimd boven de diepte. Apollo bracht haar kaakbeenderen en hompje tong in beweging om door haar mond te spreken: een mannenstem die in snauwen sprak, die brulde.

De historicus en essayist Plutarchus, die als priester in Delphi werkte, weet haar extases aan het *pneuma*, de wasem uit de breuklijn in de rotsbodem. Hij schreef nogal gedenkwaardig dat ze eruitzag als een door de wind bezeten schip.

Waarschijnlijk was hij verdovend, die rotswasem: zoetig ethyleenglycol of ethaan, een zwaar, sluipend verstikkingsmiddel. Er was tekort aan zuurstof in het heiligdom. En ziedaar: de toekomst die haar van de lippen rolde...

THEIAMANIE:
VOORSPELLING DOOR GODDELIJKE
WAANZIN

De filosoof Thomas Hobbes stelt dat de menselijke drang om de toekomst te kennen geworteld is in onze angst voor 'de dood, of armoede, of andere rampspoed', dat die angst aan ons vreet zoals de adelaar aan Prometheus' lever vrat.

Ik weet het niet. Neem nu tieners, die zwijmelen over de sterren in tijdschriften omdat ze juist uitzien naar de toekomst. In onze jonge jaren gaan we naar de waarzegger om over lange knappe donkere vreemdelingen en glansrijke successen te horen. Om ons onszelf als volwassenen in te beelden die de liefde, het avontuur, hun roeping vinden. Voorspellingen zijn een vorm van dagdromen, van de toekomst een tikje dichterbij slepen. Of dat waren ze voor mij. Ik hield een dromendagboek bij met een droomwoordenboek ernaast, kocht tarotkaarten, probeerde zelfs een paar toverspreuken, alsof de toekomst opgeroepen kon worden. De 'glamour'-spreuk zou de simpelste zijn, maar ik had een haakneus en harige armen, en voor mij leek hij niet veel te doen.

Een van de weinige dingen die ik over mijn vader weet, is dat hij zei dat hij helderziend was. Ben ik daarom altijd

op zoek naar orakels? Misschien zit het me in het bloed. Mijn vader is gestorven toen ik twee was, ik herinner me hem niet. Kennelijk was hij leuk, wat mensen het middelpunt van het feest noemen. Zijn grote truc was hand-lezen, en toen hij mijn moeders hand las, zei hij: *Jij zult met mij trouwen*. Hij heeft zichzelf opzettelijk doodgedronken. Hij zei dat hij niet wilde stoppen, hij wist dat hij eraan ging sterven, moest het vanbinnen hebben gevoeld, maar hij koos ervoor om door te gaan met drinken alsof het zijn lot was. Alsof hij moeilijk de goden te slim af kon zijn. Een voorspelling van het selffulfilling soort, zou ik zeggen, net als die van de Italiaanse astroloog Girolamo Cardano, die zelfmoord pleegde om zijn voorspelling waar te maken dat hij op zesenzeventigjarige leeftijd zou sterven.

*

Helderziendheid kun je ruwweg onderverdelen in drie klassen:

Retrocognitie: het vermogen om gebeurtenissen in het verleden te zien.

Remote viewing: de waarneming van gebeurtenissen in het heden buiten het bereik van normale waarneming.

Precognitie: het vermogen om gebeurtenissen in de toekomst te voorspellen.

Toen Croesus, de koning van Lydië, gezanten naar zeven orakels stuurde om aan ieder van hen op dezelfde dag te vragen wat de koning op dat precieze moment aan het doen was, luidde het fameuze commentaar van de Pythia van Delphi: ‘Ik tel de zandkorrels op het strand en meet dan de zee; ik versta de stommen en hoor de stemlozen.’

Vervolgens verkondigde ze naar waarheid dat de koning bezig was een stoofpot te maken van lam en schildpad. Dit zou ik onder remote viewing scharen.

Maar orakels werden het liefst geraadpleegd om hun precognitie, ook al moesten de voorspellingen van orakels in feite worden begrepen als de manier waarop de goden hun wil woord voor woord openbaarden. Beroemde profetieën als ‘Geldzucht zal de ondergang zijn van Sparta’ of ‘Als je de rivier oversteekt, zal een groots rijk worden verwoest’ kun je met andere woorden beschouwen als een mededeling van de goden: ‘Doe wat wij willen, anders is dit je straf.’

Orakels deden dus eigenlijk geen voorspellingen van de toekomst. Ze verschaften informatie over de plannen van de opperwezens, al kwamen die met zoveel waarschijnlijkheid uit dat je informatie gemakkelijk voor voorspelling aanzag, dat is wel zo. Het was net zoiets als voor een verkiezing mannen achter gesloten deuren dingen horen zeggen – dat ze willen hacken en lekken, zwarte vrouwen het doelwit van misinformatie willen maken, x willen chanteren, y willen isoleren – en wéten dat hun wil werkelijkheid zal worden. *Een grote democratie zal worden verwoest.*

Dat soort dingen aanhoren dreef stervelingen blijkbaar tot waanzin. Goddelijke waanzin, of *theia mania* zoals Plato het noemt. Sommigen zeggen dat de Pythia in feite onverstaaanbare geluiden uitbracht, die dan door de priesters in hexameters ‘vertaald’ werden. Die propagandamachinerie moeten we vooral niet vergeten. Nu ben ik zelf vertaler, en het lijkt mij meer dan waarschijnlijk dat betekenis weleens ondergeschikt raakte aan vorm, om het over de verborgen agenda van de vertalers maar niet te hebben. Taal is altijd macht. Zoals Plato ook heeft gezegd: ‘Wie de verhalen vertelt, heeft de heerschappij over de samenleving.’

HARUSPICIE:
VOORSPELLING OP BASIS VAN
INGEWANDEN

Ik doe research naar profetie in de klassieke oudheid voor wat hopelijk mijn volgende boek wordt. Iets in de trant van een klassiek-historisch receptieonderzoek, hoofdstukken over de veranderende verbeeldingen van Cassandra en over astrologie enzovoorts. Uit Wikipedia: ‘Vanwege de grote vraag naar orakelconsulten en de beperkte openingstijden van de orakels, vormden ze voor de oude Grieken niet de voornaamste bron van divinatie. Die rol viel toe aan de zieners.’ Wikipedia is natuurlijk geen bron voor academisch werk maar de toon brengt een glimlach op mijn gezicht: ‘de beperkte openingstijden van de orakels’.

Zieners stonden niet in contact met de goden. Er stroomde niets verlichts of monsterlijks door hen heen. Ze interpreteerden gewoon de tekenen, zoals werklui op nul-urencontract een probleem met je elektra diagnosticeren. Ze mochten dan talrijker en toegankelijker zijn, ze boden alleen een basisservice: konden hooguit ja-of-nee-vragen beantwoorden en moesten met regelmaat meer dan één wezen opensnijden voor een samenhangend antwoord.

Haruspicie: divinatie door middel van ingewanden.

Euripides stelt in *Elektra* dat Prometheus de kunst van de haruspicie aan de mens heeft overgedragen, een daad van heiligschennis waarvoor Zeus hem heeft gestraft. De zieners voerden de *hiēra* uit door in het legerkamp een schaap te slachten en in de rookglazen spiegel van de lever naar het antwoord op de vraag te wroeten: de kwab te inspecteren en in het glibberige, drillende vlees te zoeken naar rivieren of wegen, spleten of poorten. Daarna volgde het ritueel van de specifiekere *sphagia*, meestal op het beoogde slagveld, door een vrouwelijk geitenlam de keel af te snijden en de laatste wankele passen en het spatpatroon van bloed en stront nauwlettend te observeren.

De ziener krabde zich dan achter de oren en zei: *Geen makkie, dit*. De vraag was altijd hoe je de winst moest behalen.

RAPSODOMANTIE:
VOORSPELLING OP BASIS VAN
DICHTKUNST

De vent die ik vader noemde toen ik klein was, was een kruiperige griezels die Steve heette. Mijn hele puberteit had ik een hartgrondige hekel aan het heden: gymles, de kattenvoerlucht van de keuken, mijn moeder in scheiding van Steve, mijn moeder op de bank voor die eikel van een Jerry Springer terwijl ze zich ongens vrat aan koekjes, vrienden met wie ik niets gemeen had, Australische soaps, de middelmatige breincapaciteit van jongens.

Maar in de bovenbouw werd bij ons Latijn gegeven, ook al was het een openbare school. Ik was altijd al gek geweest op mythen en legenden, had alle *Claudius*-boeken van Robert Graves verslonden. Voor Duits stond ik met mijn talenknobbel eerste van mijn jaar. We hadden een geweldige lerares voor Latijn, mevrouw Sykes, een magere, hese, in zwart gehulde roker, die met verve Ovidius en Catullus voordroeg, en die vertelde dat Romeinen hun kleren wassen in urine en flamingo aten.

In een bepaald licht leek het gelukkige toeval alsof de drie schikgodinnen mijn draad aan het spinnen waren. Ik weet nog dat ik de tarotkaarten vroeg of ik zou worden toegela-

ten tot de studie Klassieke Talen aan de universiteit van Oxford, en daar kwam ja op.

Als beursstudent aan New College voelde ik me in eerste instantie een buitenbeentje, zo overduidelijk niet-chic (en uit Barnsley nog wel). Maar hé, ik was in mijn toekomst, en die verschilde zo enorm van mijn voorgaande leven dat ik er alleen maar van kon genieten. Mijn huidproblemen werden minder en ik haalde die naar rozen ruikende crème die de haartjes boven je lippen wegbrandt. Ineens voelde ik mezelf aantrekkelijk: in deze context was ik niet meer het studee maar het ruige ding! Op universiteitsborrels portjes drinken met zelfingenomen oude mannen en ze shockeren met mijn plebejische eerlijkheid. In kamers met houten kussenlambrisering jongens en meiden neuken terwijl de kamerling op de tenen binnenkwam om de prullenbak te legen. O Mark-zonder-zorg, wiens ouders een boothuis hadden; die ene Duitse student, die aan gewichtheffen deed en in mijn mond kwam; Pandora, met haar prijzig verzorgde haar, dat ze vanzelfsprekend opstak zonder ook maar een blik in de spiegel...

Ik genoot van de bibliotheek, de stapels boeken, de ouderwetse leeszalen. De wilgen. Pimm's koekjes met stukjes fruit. Ik hield het meest van Griekse tragedies. De term 'tragedie', *τραγωδία*, betekent bokkenzang. En van het koor, van de catharsis. Het voor de gieren achtergelaten lijk van de jongen, de scherpe gouden speld van Jocasta's jurk. Medeia, die door de mechane in Helios' zonnewagen werd gehesen. Cassandra's kreet: *O wee!*

In mijn laatste jaar kreeg ik iets met Jason, die bijna clichématig knap was met grove trekken: grove kin, grove mannenhanden. Goudblond haar, en omdat hij lang was, was het voor mij altijd alsof hij over me heen gebogen stond met een stralenkrans van licht om zich heen. Indertijd was hij strak en gespierd van het sporten; hij deed aan hardlopen en roeien. Zachtaardige, vriendelijke blik, en grappig, vol zelfspot; wist altijd waar de feestjes waren. Hij trad nog maar net op als dj – house en UK-garage, dance en zo – en ik herinner me zijn stem hard vlak bij mijn oor, de diepe kriebel ervan, naar wodka en energydrankjes smakende zoenen die door merg en been gingen. Op een avond neukten we onder de sterren in het lange gras aan de waterkant, en ik voelde me net Demeter die met Jason vrijde. ‘Ik hou van je,’ zei hij, met mijn naam erachteraan. Het voelde als voorbestemming.

Die laatste zomer droeg ik mijn haar kort en liep ik in mijn lila baljapon blootsvoets naar huis toen de zon al aan de hemel stond, met voeten die bloedden van de hoge hakken. Zoveel champagne. Iedereen losweg rakend aan elkaar in het louterende zonlicht.